บทที่ 7
การอภิปรายผล

บทนี้จะนำเสนอสรุปผลการวิจัยควบคู่กับการอภิปรายผล ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในสามประการคือ 1) เพื่อศึกษามุมมอง (Perspectives) ของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐที่มีต่อพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) และพหุวัฒนธรรมศึกษา(Multicultural education) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาปัญหาที่ยากลำบาก (Dilemmas) ของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural leadership) ของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในการบริหารจัดการสถานศึกษาของในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. มุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐที่มีต่อพหุวัฒนธรรมนิยมและการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม

1.1 พหุวัฒนธรรมนิยมในมุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียน

ผลจากการวิจัยพบว่ามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้แก่ปัตตานี ยะลา และนราธิวาสเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมนั้นมีความหลากหลาย ทั้งนี้ยังพบว่าผู้บริหารมีมุมมองทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่มองว่าพหุวัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งเป็นการสะท้อนมุมมองที่แคบ (Narrow perspectives) และจำกัดประเด็นเฉพาะศาสนาและวัฒนธรรม และมีส่วนน้อยที่มีมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมในมุมมองที่กว้าง (Broad perspectives) โดยมีทัศนะว่าพหุวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดแค่เรื่องศาสนาและวัฒนธรรม แต่ยังรวมถึงมิติต่างๆ ทางสังคมที่แตกต่างกันซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีทางด้านพหุวัฒนธรรมนิยมที่กล่าวว่ามุมมองของพหุวัฒนธรรมนิยมนั้นให้ความสำคัญกับการมองโลกในมุมมองที่แตกต่าง และให้ความตระหนักต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไม่เพียงแค่ศาสนาหรือเชื้อชาติ แต่ยังเกี่ยวข้องกับความแตกต่างทางด้านมิติของสังคมที่หลากหลาย (Bennett, 2003) อย่างไรก็ตามยังมีผู้บริหารบางท่านที่ไม่แน่ใจว่าพหุวัฒนธรรมคืออะไร ผลจากการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Ladson-Billings (2004) ที่กล่าวว่าเป็นเรื่องปกติที่บุคคลจะมีมุมมองเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมแตกต่างกันออกไปโดยบางท่านอาจมองว่าพหุวัฒนธรรมนิยมเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม แต่ก็มีบางท่านซึ่งมองว่าพหุวัฒนธรรมนิยมครอบคลุมประเด็นอื่นๆที่มีความหลากหลายทางสังคมด้วยไม่ใช่ประเด็นทางด้านวัฒนธรรมอย่างเดียว (Bennett, 2003)

การที่ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐมีมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมนิยมแตกต่างกันและมีความหลากหลายนั้นอาจเนื่องมาจากการรับรู้ในการทำงาน ความเชื่อ ค่านิยมและองค์ความรู้ในประเด็นดังกล่าวแตกต่างกัน (Banks, 1999; เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2552) นอกจากนี้อาจเป็นไปได้ว่าพหุวัฒนธรรมนิยมเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้บริหารในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกทั้งไม่ได้เป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาในสังคมตะวันออกโดยเฉพาะประเทศไทย แต่เป็นแนวคิดที่พัฒนาจากสังคมตะวันตกโดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Ramsey และ Williams, 2003) การที่

ผู้บริหารส่วนใหญ่แสดงมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมนิยมว่าเป็นเรื่องของศาสนาและวัฒนธรรมซึ่งเป็นการแสดงมุมมองในวงแคบอาจเกิดจากการขาดการรับรู้ที่ถูกต้องจึงทำให้มีมุมมองในประเด็นดังกล่าวค่อนข้างจำกัด อย่างไรก็ตามการมีมุมมองที่แคบเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมอาจส่งผลต่อความเชื่อและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรมตามหลักการและแนวคิดในเชิงทฤษฎีของนักวิชาการที่ได้ให้นิยามให้เห็นว่าพหุวัฒนธรรมนั้นครอบคลุมมิติต่างๆ ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น นอกจากนี้การมีมุมมองในวงแคบอาจส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพหุวัฒนธรรมนิยม

ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนน้อยมีมุมมองในภาพกว้างเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมโดยมองว่าพหุวัฒนธรรมนั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะเรื่องศาสนาและวัฒนธรรม มุมมองของผู้บริหารกลุ่มนี้สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้และการมีความรู้ความเข้าใจต่อพหุวัฒนธรรมนิยม ผลจากการวิเคราะห์เอกสารเช่นคู่มือของสถานศึกษาและจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าผู้บริหารกลุ่มนี้มีการเข้ารับการอบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมโดยตรงซึ่งจัดโดยองค์การทางการศึกษาในภาคใต้เช่นศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) การมีมุมมองในภาพกว้าง ถูกต้อง เหมาะสม ส่งผลดีต่อการแสดงออกทางด้านภาวะผู้นำในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ตัวอย่างเช่นผู้บริหารสามารถให้ความช่วยเหลือครูหรือออกแบบระบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน (Jagdish, 2008) นอกจากนี้การมีมุมมองที่ถูกต้องช่วยให้การจัดการศึกษาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาในพื้นที่มีความถูกต้องเหมาะสม เกิดการยอมรับต่อกันและช่วยให้ผู้เรียนต่างวัฒนธรรมประสบความสำเร็จในการเรียน (Benders, 2010)

การที่ผู้บริหารบางท่านมีความไม่แน่ใจและคลุมเครือเกี่ยวกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมนั้นสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม (Rusch, 2004) รวมถึงความตระหนักต่อแนวคิดดังกล่าว ผลจากการวิจัยดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้ว่ากระแสพหุวัฒนธรรมนิยมในพื้นที่จะได้รับความสนใจจากนักศึกษามากขึ้นอย่างต่อเนื่องภายหลังเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ก็ยังมีนักการศึกษาจำนวนหนึ่งที่ยังขาดความเข้าใจหรือความตระหนักในเรื่องดังกล่าว ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นกระจกสะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้ว่ารัฐบาลมีความพยายามในการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์การทางการศึกษาจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่และเข้าใจการจัดการศึกษาในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมซึ่งนำไปสู่การปฏิบัตินั้นยังมีช่องว่างทางความคิด (Schlesinger, 1991) การขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมนั้นย่อมส่งผลต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรพหุวัฒนธรรม หรือการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมรวมถึงการจัดโครงสร้างทางการบริหารที่เอื้อต่อพหุวัฒนธรรมนิยม

1.2 พหุวัฒนธรรมศึกษาในมุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียน

ผลจากการวิจัยพบว่ามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐที่มีต่อพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นมีความหลากหลายเช่นเดียวกันกับมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมนิยม ซึ่งสอดคล้องกับ Cumming-McCann (2003) ที่กล่าวว่ามุมมองของนักการศึกษาต่อพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นจะมีความแตกต่างกัน การให้นิยาม

ของพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นจึงขึ้นอยู่กับการรับรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังพบว่ามุมมองต่อพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นมีความเชื่อมโยงกับมุมมองที่มีต่อพหุวัฒนธรรมนิยม กล่าวคือ ผู้บริหารส่วนใหญ่มองว่าพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมและศาสนาของผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหลักโดยเฉพาะชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ามุมมองดังกล่าวจะมีความเชื่อมโยงกันแต่มุมมองทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนนั้นมีความจำเพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้นและมีความครอบคลุมในหลายๆ ประเด็นซึ่งมุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของมิติของพหุวัฒนธรรมศึกษา (Dimensions of multicultural education) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผลจากการวิจัยในบทที่ 4 พบว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นคือการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการ (Needs) ของบุคคลในชุมชน รวมถึงวิถีชีวิต (Ways of life) โอกาส (Opportunity) ที่บุคคลควรจะได้รับอย่างเท่าเทียม การจัดการศึกษาที่ยึดเป้าหมาย (Goals) เพื่อการอยู่ร่วมกัน ไม่แตกแยก และให้ความสำคัญกับกระบวนการ (Process) การจัดการศึกษาเพื่อไปสู่เป้าหมายโดยต้องเชื่อมโยงกับองค์ประกอบอื่นๆ ของมิติทางสังคม นอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับบริบท (Context) ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คนที่มีความแตกต่างกันยอมรับในอัตลักษณ์และความแตกต่างซึ่งกันและกันและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติ

หากเปรียบเทียบผลของการวิจัยดังกล่าวข้างต้นกับแนวคิดทางด้านทฤษฎีที่เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาพบว่า มุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อพหุวัฒนธรรมศึกษามีความคล้ายคลึงกันในบางประเด็นกับมิติทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษา (Dimensions of Multicultural Education) ที่พัฒนาโดยนักทฤษฎีชาวตะวันตกซึ่งเป็นผู้ที่ริเริ่มและพัฒนาแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาในสถานศึกษา เช่นแนวคิดของ Banks (1997)[5] ที่กล่าวว่ามิติของพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นควรประกอบด้วย 1) การบูรณาการเนื้อหา 2) การสร้างองค์ความรู้ 3) การลดอคติ 4) การสร้างให้เกิดความเท่าเทียมกัน และ 5) การส่งเสริมวัฒนธรรมของโรงเรียน ดังตาราง 2

---

[5] การเปรียบเทียบดังกล่าวนี้เป็นการเปรียบเทียบในภาพกว้างระหว่างผลของการวิจัยและแนวคิดทางทฤษฎีซึ่งพัฒนาโดย Banks ซึ่งสะท้อนให้ว่าเห็นมุมมองเกี่ยวกับมิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และแนวคิดของ Banks มีความคล้ายคลึงกัน ในขณะเดียวกันก็มีความแตกต่างกันในประเด็นของความจำเพาะเจาะจง ผู้วิจัยเลือกแนวคิดของ Banks มาเป็นบรรทัดฐานเปรียบเทียบเนื่องจากเป็นแนวคิดสากลที่ได้รับการยอมรับทั่วไป

ตาราง 2 เปรียบเทียบมุมมองเกี่ยวกับมิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐกับมุมมองของ Banks (1997)

มิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาตามแนวคิดของ Banks (1997)	มิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาตามแนวคิดของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
1. **การบูรณาการเนื้อหา**: มีความหลากหลายและสะท้อนวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน	1. **ความต้องการ**: ให้ความสำคัญผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น
2. **การสร้างองค์ความรู้**: การสืบเสาะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ	2. **วิถีชีวิต**: การดำเนินชีวิตของผู้เรียนและสมาชิกของชุมชน
3. **การลดอคติ**: การมีมุมมองและทัศนคติที่ถูกต้องต่อเชื้อชาติที่แตกต่างกัน	3. **เป้าหมาย**: ความรัก สามัคคี ไม่แตกแยกและลดอคติต่อกัน
4. **การสร้างให้เกิดความเท่าเทียม**: ความเท่าเทียมทางเพศ วัฒนธรรมและชนชั้นทางสังคม	4. **โอกาส**: ความเท่าเทียมและสิทธิที่ควรได้รับ
5. **การส่งเสริมวัฒนธรรมของโรงเรียน**: ผู้เรียนต่างวัฒนธรรมมีบทบาททางสังคม	5. **บริบท**: ประสบการณ์ของผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมทางสังคม
	6. **กระบวนการ**: เชื่อมโยงองค์ประกอบทางสังคมที่สำคัญเช่นการวางแผน และการสร้างความร่วมมือ

1.2.1 มิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาที่คล้ายคลึงกัน

จากตารางข้างต้นสรุปได้ว่ากรอบแนวคิดทฤษฎีที่พัฒนาโดย Banks (1997) และผลการวิจัยดังกล่าวนี้มีมิติที่สอดคล้องกันโดยเฉพาะ**มิติที่ 3** ที่เน้นการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อกัน เพื่อลดอคติหรือความลำเอียงต่อเชื้อชาติ นำไปสู่ความรัก ความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันโดยไม่แตกแยกซึ่งมิติดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นอีกหนึ่งมิติที่มีความสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความปรองดองและเข้าใจกัน (Nieto, 1996; Howard, 1999) การที่ผู้อำนวยการสถานศึกษามีมุมมองในลักษณะดังกล่าวนั้นส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาได้รับอิทธิพลมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ซึ่งเกิดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2552) เหตุการณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สิน ผู้คนเกิดความหวาดกลัวและนำไปสู่การมีอคติต่อกันไม่ไว้วางใจกัน (Sungtong, Maxcy, Grogan, 2010) หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว "พหุวัฒนธรรมศึกษา" จึงเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมกันมากขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าแม้แต่สถาบันในระดับอุดมศึกษาก็ให้ความสำคัญกับแนวคิดดังกล่าวและนำไปสู่การพัฒนาเป็นรายวิชาในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ถูกต้องและสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ส่วนพหุวัฒนธรรมศึกษาใน**มิติ 4** ก็มีความคล้ายคลึงกันกล่าวคือพหุวัฒนธรรมศึกษาทั้งในส่วนของ Banks ะและแนวคิดของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐต่างให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางสังคมที่ว่า ปัจเจกบุคคลที่มีพื้นฐานทางศาสนา เศรษฐกิจหรือสถานะทางสังคมควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันตลอดจนการได้รับโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้และประสบความสำเร็จทางการเรียน (Banks, 1997) นอกจากนี้แนวคิดของ Banks ใน**มิติที่ 1** ซึ่งให้ความสำคัญกับการบูรณาการเนื้อหาทางด้านพหุวัฒนธรรม มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดของผู้อำนวยการสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน**มิติที่ 5** ในมิติบริบทของพหุวัฒนธรรมศึกษาซึ่งต้องให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษามองว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยกระบวนการ (**มิติที่ 6**) ในการดำเนินงานและมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ

1.2.2 มิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาที่แตกต่างกัน

ถึงแม้ว่าแนวคิดของ Banks (1997) กับผลของการวิจัยดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกันใน**มิติที่** 4 ในด้านการสร้างโอกาสเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามบนพื้นฐานของทฤษฎีพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นแนวคิดของ Banks มีมุมมองที่กว้างกว่ามุมมองของผู้อำนวยการสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดย Banks มองว่าความเท่าเทียมทางสังคมนั้นไม่ได้รวมแค่สิทธิพื้นฐานที่ควรได้รับแต่ยังรวมถึงมุมมองอื่นๆ เช่น บทบาททางเพศ (Gender) วิถีทางเพศ (Sexual orientation) เชื้อชาติ ตลอดจนความเชื่อ ประเพณีและศาสนาและมิติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แนวคิดดังกล่าวเกิดจากกระบวนการในการศึกษาและวิจัยมาอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้มิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาตามแนวคิดของ Banks ใน**มิติที่ 1** นั้นให้ความสำคัญกับบริบทของผู้เรียนและโรงเรียนรวมถึงการพัฒนาการเรียนการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ไม่เพียงแค่ในระดับองค์การหรือชุมชนแต่ยังรวมถึงระดับสากลซึ่งเป็นมุมมองที่กว้างและเน้นความเป็นพลเมืองโลกที่ปราศจากการมีอคติต่อกัน ดังนั้นแนวคิดของ Banks ใน**มิติที่ 2** จึงให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างความรู้ (Knowledge construction) ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ในขณะที่มุมมองของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน**มิติที่** 1 จะเน้นอยู่ที่การตอบสนองความต้องการ และอัตลักษณ์ของผู้เรียนในพื้นที่เป็นหลักโดยเฉพาะนักเรียนไทยพุทธและไทยมุสลิม ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับ**มิติที่ 2** คือ วิถีชีวิตในสังคม การที่ผู้บริหารมีมุมมองในลักษณะดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่าสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยความหลากหลายในมิติของศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (บรรจง ฟ้ารุ่งสางและคณะ, 2551) ผู้อำนวยการสถานศึกษาเหล่านั้นจึงอาจมองว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาคือการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของของผู้คนในพื้นที่เป็นหลัก

Prince of Songkla University Pattani Campus

2. ปัญหาที่ยากลำบากของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาสประสบกับปัญหาที่ยากลำบากในการดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาในหลายประเด็นซึ่งอาจเป็นอุปสรรคและความท้าทายต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นๆ สำคัญซึ่งได้แก่ 1) การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม 2) สถานการณ์ความไม่สงบ 3) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) การสร้างความน่าเชื่อถือต่อสังคม 5) ปัญหาของครูและบุคลากรทางการศึกษา และ 6) การขาดการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม

ผลการวิจัยในบทที่ 5 พบว่าครูและผู้บริหารส่วนหนึ่งมีมุมมองและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและไม่ตรงกันเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมโดยเฉพาะในส่วนของไทยพุทธและไทยมุสลิมกล่าวคือครูและผู้บริหารไทยพุทธบางท่านขาดความเข้าใจที่ท่องแท้เกี่ยวกับหลักการและแนวปฏิบัติของศาสนาอิสลามในขณะที่ครูและผู้บริหารมุสลิมก็ขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการและแนวปฏิบัติของศาสนาพุทธ ทั้งนี้หากเกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาและนำไปสู่ความขัดแย้งได้ ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับบรรจง ฟ้ารุ่งสางและคณะ (2551) ที่กล่าวว่าปัญหาประการหนึ่งของการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้คือการมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับแนวคิดทางศาสนาซึ่งสามารถนำไปสู่ความคิดเห็นที่แตกต่างกันและมีผลต่อความมั่นคงของจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้วัฒนธรรมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบไปได้ด้วยไทยพุทธ ไทยจีนและไทยมุสลิมซึ่งมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณีและศาสนาที่แตกต่างกัน บนพื้นฐานของความแตกต่างดังกล่าวจึงอาจทำให้ผู้คนเกิดความไม่เข้าใจซึ่งกันและอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งได้ (ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, 2524: 7)

การที่ครูหรือผู้บริหารมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดนั้นสร้างให้เกิดความท้าทายต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ตรัสไว้ว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2552; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) กล่าวคือครูหรือผู้บริหารที่นับถือศาสนาอิสลามเองก็ต้องเข้าใจในหลักการและแนวปฏิบัติของศาสนาพุทธ ส่วนครูหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่นับถือศาสนาพุทธก็ต้องเข้าใจในหลักการและแนวปฏิบัติของศาสนาอิสลาม หากทั้งสองฝ่ายต่างมีความเข้าใจกันการเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือไม่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมก็จะไม่เกิดขึ้น และเมื่อเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันแล้วย่อมส่งผลดีต่อทุกๆฝ่าย โดยเฉพาะในสถานศึกษาซึ่งจะช่วยทำให้การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ผลประโยชน์ที่ได้รับจะตกแก่ตัวผู้เรียน ครู ผู้บริหารรวมถึงชุมชน

2.2 สถานการณ์ความไม่สงบ

ผลจากการวิจัยพบว่าสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้แก่ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาสที่เกิดขึ้นอย่างยาวนาน[6]และต่อเนื่องเป็นปัญหาที่ยากลำบากของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในการส่งเสริมการจัดการศึกษาในพื้นที่ รวมถึงการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษาซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและมีความแตกต่างกันทางด้านพื้นฐานสังคม ครอบครัวและเศรษฐกิจสามารถเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับความแตกต่างกันระหว่างกัน ความไม่สงบในพื้นที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ โดยเฉพาะการส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบทำให้ครูและบุคลากรหวาดกลัว และทำให้สถานศึกษาต้องหยุดการเรียนการสอน (จินตา อุสมานและ อำภา บุญช่วย, 2549)

การที่เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่เกิดอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของความยากลำบากในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นเนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้บริหารมีความหวาดกลัวและกลายเป็นเป้าหมายของผู้ไม่ประสงค์ดี นอกจากนี้เมื่อความรุนแรงมากขึ้น ความหวาดกลัวก็มีมากขึ้นจึงส่งผลโดยตรงต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (Sungtong, Maxcy, Grogan, 2010) หรือการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ที่ส่งเสริมพหุวัฒนธรรมศึกษาเนื่องจากไม่มั่นใจในความปลอดภัย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ประเด็นของความไม่สงบในพื้นที่จึงกลายเป็นประเด็นปัญหาที่ยากลำบากที่ส่งผลโดยตรงต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามรัฐบาลและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องแสดงออกถึงความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เหตุการณ์ดังกล่าวคืนสู่ภาวะปกติ

2.3 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของพหุวัฒนธรรมศึกษาคือการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแตกต่างกันให้มีคุณภาพทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และสร้างให้เกิดความมั่นใจต่อผู้เรียนในการประสบความสำเร็จทางการเรียน (Banks, 1997) อย่างไรก็ตามผลจากการวิจัยพบว่าการบรรลุเป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันและประสบผลสำเร็จทางด้านการเรียนในกรณีของสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเป็นเรื่องที่มีความท้าทายและเป็นปัญหาที่ยากลำบากของผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดของสถานศึกษา ดังที่สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) กล่าวว่าคุณภาพการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข ซึ่งผลจากข้อมูลของสำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) พบว่านักเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในทุกวิชายกเว้นภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ข้อมูลคะแนน National test ของเด็กในจังหวัดยะลา ปัตตานีและนราธิวาสมีคะแนนผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาเฉลี่ยอยู่ในอันดับท้ายสุดคือ 74-76 ของประเทศและต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้ของประเทศมาก การเผชิญกับสภาพปัญหาดังกล่าวอาจ

---

[6] ความไม่สงบในพื้นที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 และดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

Prince of Songkla University Pattani Campus

ทำให้ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐมีความยากลำบากใจในการส่งเสริมหรือพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพหรือมาตรฐานเดียวกันกับนักเรียนในพื้นที่อื่นๆ การที่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นประเด็นที่ยากลำบากสำหรับผู้บริหารนั้นส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ในพื้นที่ดังกล่าวมีพื้นฐานทางการเรียนที่ค่อนข้างอ่อน นอกจากนี้ยังมีอัตราการออกกลางคันสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ ขาดโอกาสทางการเรียนและมีความเลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.) ในขณะที่ผู้เรียนส่วนหนึ่งไม่สามารถอ่านออกเขียนได้จึงทำให้ยากต่อการพัฒนาหรือหากสามารถพัฒนาได้ก็เป็นไปได้ช้าเมื่อเทียบกับนักเรียนในเขตพื้นที่อื่นๆ ซึ่งมีโอกาสที่ดีกว่า (เอกรินทร์ สังข์ทอง และคณิตา นิจจรัลกุล, 2553)

2.4 การสร้างความน่าเชื่อถือต่อสังคม

การสร้างให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อสังคมในพื้นที่โดยเฉพาะผู้ปกครองและชุมชนของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐเป็นความยากลำบากอีกประการสำหรับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางด้านมิติสังคม การเมืองและเศรษฐกิจนั้นผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเพื่อเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมากกว่าการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ ผลจากการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) ที่ว่าพ่อแม่ผู้ปกครองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาที่สถาบันปอเนาะแทน ทั้งนี้เนื่องจากมีความศรัทธาในสถาบันดังกล่าวมากกว่าสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาโดยรัฐบาล สาเหตุดังกล่าวทำให้จำนวนนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนสังกัดรัฐบาลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในหลายๆ พื้นที่มีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด

การที่ผู้ปกครองหรือชุมชนนิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมากกว่าโรงเรียนของรัฐนั้นอาจเนื่องมาจากผู้ปกครองและชุมชนมีความเชื่อระบบการจัดการศึกษาที่จัดโดยโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมากขึ้น (Sungtong, Maxcy, Grogan, 2010) ทั้งนี้ผู้ปกครองและชุมชนเหล่านี้มีความเชื่อมั่นว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเหล่านั้นสามารถจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และความต้องการ รวมถึงประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม (วินิจ สังขรัตน์, 2544) ส่วนเสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์และคณะ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้และพบว่าเหตุที่ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเนื่องจากมองว่าเป็นการไม่เหมาะสมที่จะอนุญาตให้นักเรียนผู้หญิงเข้าร่วมเรียนกับนักเรียนผู้ชายต่างศาสนา ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการแยกนักเรียนไทยพุทธออกจากนักเรียนไทยมุสลิม ด้วยเหตุดังกล่าวการสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อระบบการศึกษาต่อผู้ปกครองและชุมชนในพื้นที่ของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐจึงเป็นประเด็นที่มีความท้าทาย และความยากลำบากในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดรับกับความต้องการที่แท้จริงโดยเฉพาะความเชื่อของผู้ปกครอง ซึ่งต้องคำนึงถึงมิติทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสำคัญเพื่อให้ชุมชนและผู้ปกครองยอมรับ

Prince of Songkla University Pattani Campus

2.5 ปัญหาของครูและบุคลากรทางการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่าปัญหาของครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนของรัฐสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นำมาซึ่งความยากลำบากของผู้อำนวยการโรงเรียนในแง่ของการบริหารจัดการและการยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ ตัวอย่างเช่นปัญหาครูและบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ ปัญหาครูผู้สอนมีวุฒิทางการศึกษาไม่ตรงกับสาขาวิชาที่สอน ปัญหาของครูและบุคลากรที่ขาดความไว้วางใจและระแวงต่อกันอันเนื่องมาจากความไม่สงบในพื้นที่และปัญหาการไม่ยอมรับนโยบายของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากมีมุมมองที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าครูและบุคลากรส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

ทั้งนี้ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่าปัญหาด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาใหญ่ที่มีผลเป็นอย่างมากต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ครูและบุคลากรขาดขวัญและกำลังใจในการทำงานเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ครูที่บรรจุใหม่เป็นพนักงานราชการก็มีประสบการณ์น้อย นอกจากนี้ยังขาดแคลนครูในรายวิชาหลัก 4 รายวิชาคือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ อีกทั้งครูที่มีประสบการณ์สูงก็ขอย้ายออกจากพื้นที่กว่า 1500 คนในรอบสามปีโดยเฉพาะครูไทยพุทธ ส่วนสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (2542) ที่กล่าวว่าสถานศึกษาหลายแห่งขาดครูผู้สอน บางแห่งไม่มีครูสอนเฉพาะวิชาและบางคนขาดประสบการณ์และความรู้ในสาขาที่สอน (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์และคณะ, 2552) และปัญหาความไม่สงบทำให้บุคลากรและผู้คนในพื้นที่เกิดความหวาดระแวง แบ่งพรรคแบ่งพวก (บัญญัติ ยงย่วนและคณะ, 2553)

การที่ครูและบุคลากรทางการศึกษามีจำนวนจำกัดและไม่เพียงพอนั้นส่วนหนึ่งมาจากนโยบายของรัฐบาลที่ไม่เพิ่มอัตราข้าราชการทุกประเภท และสามารถคืนอัตราการเกษียณอายุราชการของครูหรือบุคลากรเพื่อทดแทนอัตราเดิมได้ครบ ผนวกกับรัฐบาลใช้มาตรการให้ครูลาออกก่อนเกษียณอายุราชการ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2542) นอกจากนี้มีครูส่วนหนึ่งที่ขอย้ายออกจากพื้นที่เนื่องจากปัญหาความไม่ปลอดภัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) ครูและบุคลากรบางท่านต้องไปช่วยราชการในหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น ส่วนปัญหาครูมีวุฒิทางการศึกษาไม่ตรงกับสาขาที่สอนนั้นอาจเกิดมาจากระบบการจัดการอัตรากำลังของฝ่ายกำหนดนโยบายที่ไม่ตรงกับความต้องการของพื้นที่หรือโรงเรียนตัวอย่างเช่นโรงเรียนต้องการครูสาขาหนึ่งแต่กลับได้รับการอนุมัติอัตราในอีกสาขาหนึ่งเป็นต้น ดังนั้นจำเป็นต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีอยู่ทำการเรียนการสอนแทนเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนครู และในด้านของการขาดความไว้วางใจต่อกันระหว่างครูหรือระหว่างบุคลากรอันมีผลมาจากความไม่สงบนั้นอาจเป็นเพราะต่างฝ่ายต่างสงวนท่าทีและไม่มั่นใจว่าสิ่งที่พูดหรือสื่อสารไปนั้นอาจส่งผลเสียต่อการทำงานจึงทำให้เกิดความเคลือบแคลงใจและไม่ไว้วางใจต่อกัน ในส่วนของการไม่ยอมรับนโยบายของผู้บริหารนั้นปัญหาอาจเกิดมาจากการที่ผู้บริหารไม่สามารถสื่อสารให้ครูและบุคลากรเข้าใจในตัวนโยบายหรือความประสงค์ของผู้บริหารหรืออาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและครูหรือบุคลากรอาจมีมุมมองที่แตกต่างกันจึงนำไปสู่การแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จากปัญหาดังที่ได้กล่าวมาแล้วย่อมส่งผลโดยตรงต่อสภาพการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนและบุคลากร

Prince of Songkla University Pattani Campus

ทางการศึกษาถือได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญหากครูหรือบุคลากรเกิดปัญหาใดปัญหาหนึ่งย่อมทำให้ระบบการทำงานของผู้บริหารได้รับผลกระทบและทำให้การส่งเสริมการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร

2.6. การขาดการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้เสีย

ปัญหาที่ยากลำบากอีกประการหนึ่งในการส่งเสริมการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษาของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือการขาดการสนับสนุนจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งนี้สามารถแบ่งออกได้เป็นสามประเด็นหลักคือ 1) การขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองอันเนื่องมาจากการมีมุมมองและแนวคิดในการปฏิบัติที่แตกต่างกันกับผู้บริหารสถานศึกษา 2) การขาดการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาขั้นสูงในเชิงนโยบาย และ 3) การขาดการสนับสนุนเนื่องจากมุมมองที่แตกต่างต่อบทบาททางเพศ (Gender)

การที่ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้รับความร่วมมือหรือการสนับสนุนจากผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมนั้นสาเหตุอาจเป็นเพราะการขาดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างสิ่งที่โรงเรียนดำเนินงานกับความเชื่อของผู้ปกครอง นอกจากนี้อาจขาดการสื่อสารที่ดีระหว่างกันและไม่สามารถเข้าถึงชุมชน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.) จึงอาจเป็นสาเหตุให้ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของสถานศึกษา นอกจากนี้อาจขาดการประสานงานหรือการประชาสัมพันธ์ในเชิงนโยบายที่เพียงพอทำให้ผู้ปกครองไม่เข้าใจในหลักการหรือความตั้งใจของสถานศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษา ปัญหาที่สะสมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างยาวนานและต่อเนื่องทำให้กระบวนการพัฒนาในพื้นที่ดังกล่าวขาดความร่วมมือจากคนในท้องถิ่น (บรรจง ฟ้ารุ่งสาง, 2550)

การที่ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาชั้นสูงในเชิงนโยบายมากเท่าที่ควรอาจเป็นไปได้ว่าแผนการดำเนินงานทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นยังไม่มีความชัดเจน หรือยังไม่ได้มีการนำไปสู่ระดับปฏิบัติการในระดับสถานศึกษาเท่าที่ควร หรืออาจเป็นไปได้ว่าผู้สนับสนุนนโยบายระดับสูงอาจมีแผนในการดำเนินงานแต่ขาดการประชาสัมพันธ์หรือส่งเสริมเพื่อให้สถานศึกษาได้นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมทั้งนี้เนื่องจากพหุวัฒนธรรมศึกษาถือได้ว่าเป็นประเด็นใหม่ที่มีความท้าทายสำหรับนักการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นการที่ผู้บริหารสถานศึกษามองว่าโรงเรียนยังขาดการสนับสนุนในเชิงนโยบายที่ชัดเจนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะจากเขตพื้นที่หรือกระทรวงนั้นสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่าง (Gap) ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญสำหรับเขตพื้นที่พิเศษอย่างเช่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

ส่วนประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการสนับสนุนการทำงานของผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารที่เป็นสตรี นำมาซึ่งภาวะความยากลำบากในการดำเนินจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือการที่ชุมชนและผู้ปกครองมีมุมมองต่อผู้บริหารเหล่านั้นในลักษณะของการขาดความเชื่อมั่นโดยเฉพาะบทบาทการนำของสตรี ทั้งนี้ถึงแม้ว่าในโลกปัจจุบัน สตรีมีสิทธิและความสามารถไม่

Prince of Songkla University Pattani Campus

แตกต่างจากบุรุษและมีการเน้นสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน (Lunenburg และ Ornstein, 2008) แต่ผลการวิจัยดังกล่าวบ่งชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผู้บริหารสตรีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่ได้รับความเชื่อมั่นเท่าที่ควรจากชุมชนและผู้ปกครองในการเป็นผู้นำของสถานศึกษา และหากมองผ่านมุมมองของทฤษฎีสตรีนิยม (Feminism) สะท้อนให้เห็นว่าสตรีมีบทบาทที่เด่นหลายๆ ประการในการรับผิดชอบงานที่สำคัญๆ ได้ไม่ต่างจากเพศชาย (อมรา พงศาพิชญ์, 2549) และมุมมองดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม การมีสิทธิและได้รับการยอมรับจากสังคมทั้งในส่วนของโอกาสและอำนาจ (Dentith และคณะ 2006) แต่ในส่วนของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นยังปรากฏให้เห็นถึงความเชื่อที่แตกต่างกันออกไปและสะท้อนให้เห็นถึงการมีอคติทางเพศ (Gender bias) ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อน ดังนั้นผลจากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการมีมุมมองต่อบทบาททางเพศ (Gender) ของผู้คนในพื้นที่โดยเฉพาะสตรีเพศย่อมส่งผลต่อการได้รับการยอมรับในการทำงานและส่งผลต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับสิทธิและความเท่าเทียมของผู้คนไม่แบ่งแยกชนชั้น วรรณะและเพศ

นักวิชาการหลายท่านอธิบายถึงปรากฏการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันของบทบาททางเพศว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมโดยมองว่าบทบาททางเพศที่แตกต่างกันนำไปสู่ความมีอคติและก่อให้เกิดการตัดสิน (Judgment) ทางสังคมที่แตกต่างกันด้วย (Northouse, 2007) นอกจากนี้ค่านิยมทางวัฒนธรรมและประเพณียังส่งผลต่อทัศนะคติและพฤติกรรมของผู้คนในสังคม (Lord และ Maher, 1991) ดังนั้นการที่ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นสตรีไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมและชุมชนเท่าที่ควรก็สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของพื้นที่ซึ่งให้ความสำคัญกับบทบาทการนำของเพศชายมากกว่าเพศหญิงโดยเฉพาะสังคมไทยมุสลิมซึ่งยังคงให้ความสำคัญกับบทบาทการนำของเพศชายมากกว่าเพศหญิงแต่ไม่ได้หมายความว่าผู้หญิงจะถูกข่มขี่โดยเพศชาย (สถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.)

3. ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในการบริหารจัดการสถานศึกษาของในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ถึงแม้ว่าผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษาในมุมมองที่แตกต่างกันและประสบกับปัญหาที่ยากลำบากหลายๆ ประการในการส่งเสริมการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ดังกล่าว ผลจากการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาเหล่านี้ต่างแสดงออกถึงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้สอดคล้องมิติทางด้านศาสนา วัฒนธรรม รวมถึงอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ ทั้งนี้สามารถสรุปภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการ ซึ่งมีประเด็นดังต่อไปนี้คือ 1) การสร้างความตระหนักและความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา 2) การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 3) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน 5) การพัฒนาวิชาชีพตนเอง ครู และบุคลากร

1. การสร้างความตระหนักและความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา

ผลจากการวิจัยพบว่าผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐมีมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษาแตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่มีมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมในมุมแคบและมีส่วนน้อยที่มีมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมในมุมกว้างซึ่งมีความหลากหลาย อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์และความโดดเด่นทางด้านภาวะผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือการพยายามสร้างความตระหนักและมีความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา โดยผู้บริหารเหล่านี้ให้ความสำคัญและใส่ใจกับรายละเอียดสภาพการจัดการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่โดยเฉพาะความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งนัยของผลวิจัยดังกล่าวบ่งบอกให้เห็นว่าผู้บริหารเหล่านั้นเข้าใจและยอมรับในความหลากหลายวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลวิจัยดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกันกับงานวิจัยของบัญญาติ ย่งย่วนและคณะ (2553) ที่ศึกษาการสำรวจการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยซึ่งพบว่าครูไทยพุทธและครูไทยมุสลิมยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับค่อนข้างสูงและความเข้าใจในวัฒนธรรมโดยรวมซึ่งได้แก่ชาติพันธุ์ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตมีความสัมพันธ์กับการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมในทิศทางบวก ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องพิจารณาหรือคำนึงถึงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ (Sungtong, 2007) เช่นเดียวกันกับ Kunzman (2003: 341; Angelo และ Dixey, 2001: 83 อ้างถึงในบัญญัติ ย่งย่วนและคณะ, 2553) กล่าวว่าบทบาทสำคัญของผู้บริหารรวมถึงครูและบุคลากรคือการสร้างความเข้าใจหรือความตระหนักรู้ในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจซึ่งกันมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้นำในยุคของความหลากหลายนั้นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม คติฐานต่างๆ ของตนเองรวมถึงมีความเข้าใจผู้อื่นที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ผู้นำไม่สามารถปฏิเสธความหลากหลายที่มีอยู่แต่ต้องกล้าเผชิญ ตระหนักและเข้าใจความแตกต่างและพหุลักษณ์ (Shields และ Sayani, 2005) ผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องมีความตระหนักเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียนซึ่งค่อนข้างมีความอ่อนไหวต่อระบบและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา (Gardiner และ Enomoto, 2006) นักการศึกษาต้องมีมุมมองและความอ่อนไหวต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งถือว่าเป็นลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษา (Irvine, 2003) ส่วน Smith (1998 อ้างถึงใน Boske, 2007: 498) ศึกษาวิจัยพบว่านักการศึกษาที่มีความตระหนักเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมที่จำกัดหรือน้อยนั้นมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าการทำงานร่วมกันกับนักเรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรมนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีทักษะหรือความรู้พิเศษทางด้านพหุวัฒนธรรม

การที่ผู้บริหารเหล่านี้แสดงออกถึงลักษณะของภาวะผู้นำดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่ามีความเข้าใจในอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่โดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยเฉพาะการจัดการศึกษาที่ต้องสอดคล้องกับมิติของศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาเป็นเวลานานกว่า 20 ปีจึงมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของพื้นที่เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้บริหารบางท่านได้รับการอบรมและรับทราบ

เกี่ยวกับแนวปฏิบัติเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม (บัญญัติ ยงย่วนและคณะ, 2553) กอปรกับผู้บริหารในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยอมรับว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเหตุการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความตระหนักในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและแสดงออกถึงความตระหนักและความอ่อนไหวต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของผู้คนในพื้นที่

2. การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมอีกประการของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือการมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งแสดงออกถึงลักษณะของภาวะผู้นำที่สำคัญได้แก่ การให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของผู้เรียน การส่งเสริมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ ที่สะท้อนให้เห็นถึงหลักสูตรเชิงพหุวัฒนธรรมที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนซึ่งได้แก่การพัฒนาหลักสูตรสองระบบโดยเฉพาะระบบสามัญและระบบการศึกษาอิสลามแบบเข้ม รวมถึงการจัดการศึกษาโดยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และการจัดการศึกษาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ Sungtong (2007) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ใหม่สำหรับผู้บริหารในสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่มุ่งเน้นและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม ความเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมในภูมิภาค รวมถึง อัตลักษณ์และความต้องการของผู้คนในท้องถิ่น ส่วน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548) กล่าวว่า การจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นต้องยึดการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ วิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความต้องการของท้องถิ่น และประชชนชนที่มีลักษณะเฉพาะบนพื้นฐานของวิชาศาสนาและวิชาสามัญและวิชาชีพที่ยึดผู้เรียนและประชาชนเป็นศูนย์กลางโดยให้มีการบริหารจัดการในลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของอาคม ใจแก้ว (2553) ที่กล่าวว่าการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขของบริบท และสถานการณ์ การจัดการศึกษา และนโยบายต่างๆ นอกจากนี้ควรคำนึงถึงอดีต ปัจจุบันและบริบทที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอก

นักวิชาการหลายท่านแสดงทัศนะที่เชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมและหลักสูตรพหุวัฒนธรรมศึกษา เช่น อามัดไญนี ดาโอะ (2551) หัวใจของพหุวัฒนธรรมศึกษาขึ้นอยู่กับการกำหนดหลักสูตรที่สะท้อนถึงพหุวัฒนธรรมนิยม และ Schenck (2010) กล่าวว่าหลักสูตรพหุวัฒนธรรมส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของผู้เรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรม Sleeter และ Grant (1999) กล่าวว่าแนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จได้ต้องเริ่มต้นที่การสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ตัวหลักสูตร ดังนั้นผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับหลักสูตรรวมทั้งกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผล เช่นเดียวกับ Gardiner และ Enomoto (2006) ที่กล่าวว่าผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมนั้นต้องให้ความสำคัญกับหลักสูตรกล่าวคือหลักสูตรต้องสะท้อนถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ผู้บริหารต้องมั่นใจว่าหลักสูตรนั้นปราศจากความอคติทั้งปวงและต้องมั่นใจว่าผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้ และประการสำคัญคือการมีความตระหนักในการหาแนวทางเพื่อบูรณา

การหลักสูตรที่สะท้อนถึงมุมมองทางพหุวัฒนธรรมโดยผ่านการจัดประสบการณ์ กิจกรรม ดนตรี หรือวรรณคดีที่จะช่วยยกระดับผลสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างประสบการณ์ผู้เรียนและอนาคตที่คาดหวังของผู้เรียน หลักสูตรนั้นต้องส่งเสริมความเข้มแข็งและสร้างคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม สิทธิมนุษยชน การเคารพความแตกต่าง ความยุติธรรมและความเท่าเทียมทางสังคมรวมถึงการสร้างทางเลือกของรูปแบบชีวิตที่หลากหลาย (Gollnick และ Chinn (1990) ส่วน Banks ให้นิยามที่เฉพาะเจาะจงว่าการพัฒนาหลักสูตรเชิงพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารนั้นต้องคำนึงถึงการออกแบบและการพัฒนาแนวคิดที่สำคัญห้าประการ คือ 1) การสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ส่วนบุคคลหรือความรู้ทางวัฒนธรรม 2) ความรู้ทั่วไป 3) ความรู้ในรายวิชาสามัญ 4) การเปลี่ยนผ่านความรู้ทางวิชาการ และ 5) ความรู้เกี่ยวกับสถานศึกษา ทั้งนี้องค์ประกอบทั้งห้าประการนี้จะช่วยให้ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้เรียนได้

จากประเด็นข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่าการที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของผู้เรียนนั้นเป็นเพราะว่าสภาพการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากสถานศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะไทยพุทธและไทยมุสลิมและส่วนหนึ่งเป็นชาวไทยพุทธเชื้อสายจีน ผู้เรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีอัตลักษณ์และวิถีชีวิตในการดำรงตนแตกต่างจากศาสนาพุทธ ดังนั้นการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงอัตลักษณ์ของผู้คนทั้งสองศาสนาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะมีความเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการที่ต้องคำนึงความแตกต่างทางด้านผู้เรียนโดยยึดหลักสูตรเป็นตัวตั้งและสร้างให้เกิดทางเลือกแก่ผู้เรียน ด้วยเหตุผลดังกล่าวหลักสูตรอิสลามแบบเข้มจึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นการสนองตอบต่อความต้องการของผู้ปกครองและผู้เรียนในพื้นที่ ในขณะเดียวกันก็ไม่ละทิ้งหลักสูตรสายสามัญที่ผู้เรียนต้องศึกษาเพื่อนำองค์ความรู้ไปต่อยอดในการศึกษาระดับที่สูงขึ้น ส่วนการที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่นนั้นเป็นไปตามการจัดการศึกษาที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่นควบคู่ไปกับหลักสูตรแกนกลางซึ่งต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน หลักสูตรท้องถิ่นจึงถูกพัฒนาขึ้นโดยคำนึงถึงความพร้อมและสภาพการณ์ของแต่ละสถานศึกษา

ส่วนการที่ผู้บริหารมีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นอาจเป็นเพราะว่าสภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจของโลกมีความเปลี่ยนแปลงไป การจัดการศึกษาโดยยึดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้รับความสนใจเป็นอย่างมากสำหรับสถานศึกษา การแสดงออกทางด้านภาวะผู้นำในการมุ่งเน้นการจัดการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงภาวะผู้นำของผู้บริหารที่จัดการศึกษาตามภาวการณ์ของโลก เน้นความประหยัดและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อย่างไรก็ตามมีประเด็นที่น่าสนใจและเป็นความท้าทายสำหรับผู้บริหารโดยเฉพาะแนวคิดที่ว่าควรจะจัดหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรเชิงบูรณาการทั้งสองอย่างไรให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพทางการเรียนของผู้เรียนในพื้นที่ให้มีคุณภาพที่เท่าเทียมกับผู้เรียนในพื้นที่อื่นๆ ของ

Prince of Songkla University Pattani Campus

ประเทศ ดังที่ผู้วิจัยได้อภิปรายข้างต้นแล้วว่าคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรในเชิงบูรณาการหรือการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของผู้เรียนคงยังไม่เพียงพอสำหรับบริบทของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แต่ต้องเน้นการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้เกิดความเท่าเทียมกันด้วย (Banks, 1997) จึงจะเป็นการตอบสนองที่ตรงตามหลักการและแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษา

3. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นอย่างมาก รูปแบบของการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่มีความเด่นชัดคือการสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง และการส่งเสริมกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ ทั้งนี้การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในลักษณะดังกล่าวเป็นการแสดงออกถึงภาวะผู้นำตามแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมศึกษา เนื่องจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนที่ดีนั้นจะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและยังช่วยทำให้ชุมชนที่อยู่รอบสถานศึกษามีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา นอกจากนี้ค่านิยมและประเพณีของชุมชนได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าเมื่อได้รับการส่งเสริมและได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา

ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการทางด้านพหุวัฒนธรรมหลายๆ ท่านเช่น Nieto (1992) กล่าวว่าการจัดการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นส่งผลต่อทุกๆ ส่วนของการบริหารงานจัดการในองค์การทั้งนี้รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนั้นผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องเชื่อมโยงโรงเรียนเข้ากับชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (Turock, 2003; Walker, 2007) ตลอดจนมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและผู้คนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (Sather และ Henze, 2001) เช่นเดียวกับ Foster (1989) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารนั้นต้องมีความตระหนักถึงการทำงานร่วมกับชุมชน ต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงในการปรับปรุงคุณภาพของระบบการศึกษาในชุมชนรวมถึงการจัดการศึกษาของสาธารณะให้มีคุณภาพ (Hunter และ Donahoo, 2003) ต้องเป็นผู้ที่สร้างความสัมพันธ์และทำงานร่วมกับชุมชนโดยการออกแบบ กำหนดนโยบาย วางแผนกลยุทธ์ และพัฒนาวิชาชีพ (Fullan, 2000) นอกจากนี้ผู้นำต้องตระหนักถึงคุณค่าของชุมชน คุณค่าทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงบรรทัดฐานของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ผู้นำต้องสร้างองค์ความรู้ของชุมชน ซึ่งความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนนั้นไม่ได้หมายถึงเพียงแค่ความหลากหลายต่างๆ ทางวัฒนธรรม แต่ต้องคำนึงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ต่อผู้คนที่มีเชื้อชาติ สัญชาติ และต้องเข้าใจถึงความไม่เท่าเทียมต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในชุมชน (Osler, 2006)

การที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นเป็นเพราะการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับชุมชน วัฒนธรรมของการให้การศึกษาของผู้ปกครองในพื้นที่ส่วนใหญ่จะนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ภายในชุมชนและไม่นิยมส่งบุตรหลานไปเรียนต่างพื้นที่กันมากนัก ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ที่ผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจดีและสามารถสนับสนุนทางการเงินให้กับบุตรหลานได้ นอกจากนี้การจัดการศึกษา

ในพื้นที่เป็นไปตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based management) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถขับเคลื่อนหรือยกระดับคุณภาพการศึกษาหากปราศจากการช่วยเหลือโดยชุมชน ด้วยเหตุดังกล่าวจึงจำเป็นต้องอาศัยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมขนเพื่อว่าชุมขนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดจนการส่งเสริมและสนับสุนนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย นอกจากนี้การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นการช่วยให้สถานศึกษาเข้าใจถึงความต้องการของชุมชนที่แท้จริง ตลอดจนการสร้างให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสถานศึกษาและชุมชน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยเฉพาะเครือข่ายผู้ปกครอง และการส่งเสริมกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันจึงได้รับการให้ความสำคัญและถือว่าเป็นภาระงานหนึ่งที่สำคัญของสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกประการหนึ่งคือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน โดยเฉพาะ 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานระหว่างครูและบุคลากรของสถานศึกษา 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างบุคลากรของโรงเรียนและสมาชิกของชุมชน และ 3) การส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกของชุมชนต่างๆ ภายนอกโรงเรียน ทั้งนี้การแสดงออกถึงภาวะผู้นำดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนดังประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นกล่าวคือการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นบันไดก้าวสำคัญของการบริหารจัดการในการเปิดโอกาสให้เกิดบรรยากาศของการทำงานร่วมกัน

ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดต่างๆ เช่น Day และคณะ (2001) ที่กล่าวว่าผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมนั้นต้องสร้างพันธมิตร และทำงานเป็นทีมโดยมีเป้าหมายทางด้านพหุวัฒนธรรมอย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนกลุ่มต่างๆ ได้รับผลประโยชน์สูงสุด เช่นเดียวกับ Zozakiewicz และ Rodriguez (2007) ที่กล่าวว่าการสร้างให้เกิดความตระหนักต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นต้องอาศัยกระบวนการของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนไม่เพียงแค่ครูหรือบุคลากรในสถานศึกษาแต่ต้องรวมถึงชุมชนหรือผู้ปกครองด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในการมุ่งพัฒนาสถานศึกษา (Smith, 2006) ในส่วนของการทำงานร่วมกันกับครูนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากครูมีอิทธิพลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์การรวมถึงการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีในการทำงาน (Glanz, 2006: 23) ส่วนชุมชนนั้นควรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อระบุประเด็นเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาในสถานศึกษา รวมถึงการแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับการสนทนาข้ามวัฒนธรรม และประสบการณ์ต่างๆ ระหว่างกัน สถานศึกษากับชุมชนจึงต้องทำงานร่วมกันเพื่อร่วมกำหนดเป้าหมาย ประเด็นสำคัญๆ ทางการศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์การ (Contreras, 2003) และ Bordas (2007) กล่าวว่าการสร้างความร่วมมือนั้นต้องสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนพลังอำนาจระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยที่ผู้นำของสถานศึกษาต้องรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ อย่างจริงใจและต้องสามารถเชื่อมโยงความคิดเห็นของสมาชิกของชุมชนที่มีความแตกต่างกันเข้าไว้ด้วยกัน รวมถึงการหลอมรวมแนวคิดเพื่อไปสู่ฉันทามติที่ทุกคนต้องการและปรารถนา และเป้าหมายที่สำคัญของการมีส่วนร่วมคือการนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมบนพื้นฐานของการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

(Sogunro, 1999) นอกเหนือจากการเชื่อมโยงกับชุมชนแล้วการทำงานร่วมกันกับผู้ปกครองก็มีความสำคัญดังที่ Worrell (2010) กล่าวว่าบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารคือการเชื่อมโยงกับครอบครัวของผู้เรียน การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนั้นควรให้ความสำคัญที่การร่วมกิจกรรม การเคารพในบทบาทหน้าที่ รวมถึงการเน้นย้ำถึงความต้องการของผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลาน ทั้งนี้ยิ่งสถานศึกษามีความเชื่อมโยงและทำงานร่วมกับผู้ปกครองมากขึ้นจะทำให้ผลสำเร็จของผู้เรียนมีมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจึงเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของความสำเร็จของสถานศึกษา เช่นเดียวกับ อามัดไญนี ดาโอะ (2551) ที่กล่าวว่า การทำงานร่วมกับผู้ปกครองของนักเรียนจะมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสถานศึกษาไปสู่การบรรลุเป้าหมายได้ง่ายยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนหรือผู้ปกครองนั้นผู้บริหารไม่ได้มีหน้าที่เพียงการส่งเสริมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันดังกล่าวข้างต้น แต่ต้องมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วย ดังที่ Glanz (2006) กล่าวว่าบทบาทที่สำคัญของผู้นำในสังคมพหุวัฒนธรรมไม่เพียงแค่มีหน้าที่ในการส่งเสริมวัฒนธรรมที่แตกต่างหรือการทำงานร่วมกับภาคีฝ่ายต่างๆ แต่ยังรวมถึงการช่วยแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของสมาชิกในสังคมด้วย นอกจากนี้ควรมีการสร้างเครือข่ายกับผู้บริหารทางการศึกษาอื่นๆ เพื่อหาแนวทางในการจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (Schiff, 2010)

การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างความร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ นั้นสาเหตุเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถบริหารจัดการได้ตามลำพังแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ (Mcquade และ Champagne, 1995) ทั้งนี้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานกับผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในสถานศึกษา นอกสถานศึกษาและระหว่างชุมชนที่ล้อมรอบสถานศึกษานั้นสะท้อนให้เห็นถึงการเคารพ การให้เกียรติและการยอมรับต่อกัน ซึ่งบุคคลต่างๆ เหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในกระบวนการของการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลกลุ่มต่างๆ จะช่วยให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งเนื่องจากมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและเป็นไปตามหลักคิดสำคัญในการจัดการศึกษาคือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545) ที่มุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา นอกจากนี้การแสดงออกถึงภาวะผู้นำดังกล่าวเป็นการแสดงออกถึงความใจกว้าง และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นทางด้านวัฒนธรรม และประเพณีหรือแนวปฏิบัติต่างๆ ที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นการที่ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐอาศัยหลักการทำงานแบบร่วมมือโดยการส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากร และชุมชนนั้นก็จะช่วยให้เกิดความสามัคคี

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการสร้างความร่วมมือกับชุมชนนั้นมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษา การสร้างให้เกิดความร่วมมือกับทุกภาคส่วนอย่างแข็งขันนั้นไม่สามารถกระทำได้อย่างราบรื่นนักในบางพื้นที่โดยเฉพาะที่ที่เกิดเหตุการณ์หรือได้รับผลกระทบจากความไม่สงบ การสร้างความร่วมมือกับชุมชนหรือการนำบุคลากรไปสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนก็อาจประสบกับปัญหาได้เนื่องจากความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของสถานศึกษา ดังนั้นการแสดงออกถึงภาวะผู้นำดังกล่าวจึงอาจมีข้อจำกัดบางประการที่ไม่อาจทำได้อย่างต่อเนื่องมากนัก

Prince of Songkla University Pattani Campus

5. การพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา

ผลจากการวิจัยพบว่าปัญหาทางด้านครูและบุคลากรทางการศึกษานั้นสร้างให้เกิดภาวะที่ยากลำบากของผู้บริหารในการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมศึกษาทั้งนี้เนื่องจากครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนหนึ่งยังขาดคุณภาพ วุฒิทางการศึกษาไม่ตรงกับสาขาที่สอน รวมถึงการเผชิญกับปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ซึ่งส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงาน อย่างไรก็ตามภายใต้สภาพความยากลำบากดังกล่าวนี้ผู้บริหารโรงเรียนเหล่านี้ยังคงแสดงออกถึงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมโดยเฉพาะการพัฒนาวิชาชีพ (Professional development) ตัวอย่างเช่นการพัฒนาตนเองและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารพยายามส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เข้ารับการอบรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในสังคมพหุวัฒนธรรมหรือการมีโอกาสในการศึกษาต่ออย่างเท่าเทียมกันซึ่งเป็นการยกระดับความรู้ความเข้าใจในศาสตร์วิชาชีพ

การพัฒนาวิชาชีพโดยเฉพาะการพัฒนาตนเองของผู้บริหารและการส่งเสริมการพัฒนาครูบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้ Manning (2003) กล่าวว่าผู้นำท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นต้องมีทักษะ ทัศนคติและเข้าใจพฤติกรรมของผู้อื่น อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่พร้อมจะเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ส่วน Black (2010) กล่าวว่าเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาที่ต้องส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพให้กับบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย การพัฒนาวิชาชีพเป็นกิจกรรมใดๆ ก็ตามที่ช่วยเพิ่มทักษะ ความรู้และความเข้าใจเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน การพัฒนาวิชาชีพเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องทางการศึกษาซึ่งมีเป้าหมายในการส่งเสริมการเรียนรู้ ทักษะและคุณค่าต่างๆ ซึ่งมีส่วนที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งที่นักการศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้มั่นใจว่าจะสามารถให้ความรู้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (DfEE, 2001 อ้างถึงใน Mcmahon, 2003) ส่วน Morote (2010) กล่าวว่าบทบาทสำคัญของผู้บริหารคือการส่งเสริมให้ครูมีทักษะและมีโอกาสอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาตนเอง รวมถึงการมีโอกาสในการเข้าการอบรม ซึ่งการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรนั้นจะช่วยเพิ่มสมรรถนะทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษา (Sleeter และ Grant, 2009) เช่นเดียวกับ Schiff (2010) ที่กล่าวว่าผู้บริหารสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมโดยการเข้าร่วมการอบรมสัมมนาต่างๆ เพื่อรับทราบแนวทางในการจัดการศึกษาส่วน Hong และคณะ (2010) กล่าวว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารในการจัดประสบการณ์หรือโปรแกรมทางการศึกษาต่างๆ เพื่อให้ครูมือใหม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา ทั้งนี้ครูเหล่านี้ต้องเข้าใจเกี่ยวกับมิติของพหุวัฒนธรรมศึกษาและสมรรถนะทางการสอนเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม (Multicultural teaching competency) ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน เช่นเดียวกับ Combs (2002) ที่กล่าวว่า การที่ผู้นำองค์การส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสเข้ารับการอบรมทางด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นจะช่วยส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การเคารพตนเองและเคารพผู้อื่นและ

นำมาซึ่งการสร้างบรรยากาศขององค์การที่มีความหลากหลาย ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสิทธิภาพการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

การที่ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาชีพของตนเองโดยการศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษา รวมถึงการส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดดังกล่าวนั้นอาจเป็นเพราะว่ามีความตระหนักต่อกระแสของพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษาซึ่งกำลังได้รับความสนใจในพื้นที่ดังกล่าวเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวถูกกำหนดเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญของการจัดการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป.) ที่ว่าต้องส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่ นอกจากนี้ถือได้ว่าการมุ่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพของตนเองและบุคลากรนั้นถือเป็นบทบาทที่สำคัญของผู้นำที่ต้องเสริมสร้างให้ตนเองรวมถึงครูและบุคลากรที่มีทักษะที่จำเป็นที่จะเอื้อต่อการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะประเด็นของพหุวัฒนธรรมศึกษา ทั้งนี้หากขาดการส่งเสริมดังกล่าวแล้วก็จะทำให้ผู้บริหารเองรวมถึงครูและบุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ แนวปฏิบัติที่ถูกต้องในการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัยพบว่ามุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษาของผู้บริหารมีความแตกต่างกันและส่วนใหญ่มีมุมมองที่แคบซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษา ดังนั้นเขตพื้นที่การศึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องควรสร้างให้เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกันโดยการจัดอบรม สัมมนาหรือให้ความรู้ในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้อำนวยการเหล่านั้นเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดของพหุวัฒนธรรมนิยมรวมถึงการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม

1.2 ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เผชิญกับปัญหาที่ยากลำบากหลายประการในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและปัญหาของครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น ดังนั้นผู้กำหนดนโยบายหรือเขตพื้นที่การศึกษาควรเข้ามามีบทบาทโดยตรงในการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวรวมถึงการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการแก้ปัญหาคุณภาพผู้เรียน ปัญหาของครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้อาจกำหนดยุทธศาสตร์ใหม่ที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมและบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริงหรืออาจนำยุทธศาสตร์เดิมที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงและนำไปสู่การปฏิบัติให้รูปธรรมอย่างชัดเจนและควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยอาจกำหนดในรูปของโครงสร้างการบริหารงานตามแนวทางพหุวัฒนธรรมกล่าวคือมีฝ่ายบริหารจัดการที่ดูแลงานพหุวัฒนธรรมศึกษาโดยเฉพาะเพื่อทำ

Prince of Songkla University Pattani Campus

หน้าที่ในการพัฒนากิจกรรมหรือหลักสูตรเชิงพหุวัฒนธรรม ตลอดจนมีการจัดสรรงบประมาณโดยเฉพาะสำหรับการส่งเสริมการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมในพื้นที่

1.3 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบริบทการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นเขตพื้นที่การศึกษาหรือผู้กำหนดนโยบายควรส่งเสริมภาวะผู้นำดังกล่าวให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้สามารถนำรูปแบบหรือแนวทางการแสดงออกทางด้านภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมไปใช้โดยเฉพาะการส่งเสริมการสร้างความตระหนักและความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของภาวะผู้นำทางด้านพหุวัฒนธรรมที่ผู้บริหารในพื้นที่ควรมีและให้ความสำคัญ รวมถึงองค์ประกอบหรือแนวทางอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อำนวยการของรัฐสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และบริบทของผู้คนในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การสร้างให้เกิดการยอมรับ ความไว้วางใจและสันติสุขในพื้นที่อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยขยายผลในเชิงพัฒนาโดยการนำรูปแบบหรือแนวทางของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมไปใช้ในสถานศึกษาหรือหน่วยงานในรูปของการวิจัยเครือข่ายกับสถานศึกษา รวมถึงการสร้างเครือข่ายภาคีภาคประชนให้เข้ามามีส่วนร่วม

2.2 ควรมีการศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมในรูปแบบของการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ

Prince of Songkla University Pattani Campus